

236

MAIG
2014

REPENSAR L'ESTRATÈGIA DE L'ACCI3 EXTERIOR A CATALUNYA: Diplomàcia pùblica, cooperaci3 al desenvolupament i sector empresarial

Jordi Bacaria, director del CIDOB
Maria Prandi, experta en innovaci3 social

La futura Llei de l'Acci3 Exterior de Catalunya neix amb la voluntat d'orientar les polítiques pùbliques d'internacionalitzaci3 del país en una mateixa direcci3 donant una major coherència política a tota l'activitat internacional que s'impulsi des de Catalunya en els propers anys. Es tracta de projectar el país i la seva identitat a l'exterior. A partir d'aquí i de la seva capacitat d'influir, defensar els interessos generals del país a l'exterior. Per assolir aquest objectiu estratègic cal ser un referent internacional en activitats concretes per tal de tenir un lideratge competitiu. La identificaci3 de prioritats, d'espais d'acci3 i l'assignaci3 eficient d'uns recursos sempre limitats (i discutibles usos alternatius), és essencial per l'èxit de l'acci3 exterior.

Dos dels pilars tradicionals de l'acci3 exterior són la diplomàcia i la cooperaci3 al desenvolupament. Catalunya ha desenvolupat una política de cooperaci3 al desenvolupament així com diverses formes de diplomàcia pùblica. Ambdues haurien de ser considerades amb precisi3 a partir dels nous referents que són tant la intervenci3 dels actors no governamentals, com l'impacte de les noves tecnologies i la descentralitzaci3 de les xarxes socials que estan inferint plenament en l'àmbit de les relacions internacionals.

Pel que fa a la cooperaci3 al desenvolupament, el Projecte de Llei es refereix als termes sota els quals s'ha de desenvolupar la política catalana, especificant que s'ha de dur a terme de manera coherent amb l'agenda internacional i el Pla estratègic d'Acci3 exterior del Govern. El Pla, tal com estableix la Llei, ha d'ordenar les prioritats i els objectius de l'acci3 exterior de Catalunya. Seria recomanable que la política de cooperaci3 al desenvolupament de Catalunya estigués clarament en línia amb l'agenda de Nacions Unides i de la Comissi3 Europea, incorporant els nous actors no-estats, com ara el sector empresarial, en una aproximaci3 renovada basada en el concepte "d'actor òptim" i en estratègies de co-innovaci3 social que involucrin tant els actors clau de la cooperaci3 a Catalunya com els dels països beneficiaris, sense deixar de banda un sector empresarial (principalment de PIMES) amb un potencial i unes capacitats complementàries. La incorporaci3 del sector empresarial (tant pùblic com privat) a les polítiques de cooperaci3 és, de fet, una demanda expressada pels

propis agents receptors de l'ajut, que ha de basar-se en una transferència de coneixements, de capacitats i d'oportunitats d'ocupació i emprenedoria en una doble direcció en un marc operatiu que promogui el desenvolupament sostenible dins d'un marc d'estricta respecte als estàndards internacionals de drets humans.

Efectivament, l'agenda internacional promoguda tant des de Nacions Unides com des d'altres organitzacions multilaterals en els darrers anys ha recolzat iniciatives basades en les aliances amb el sector privat empresarial en el terreny de la cooperació al desenvolupament, manifestant implícitament que les estratègies de desenvolupament tradicionals s'han revelat poc efectives per afrontar alguns dels constants, però al mateix temps canviants, reptes del desenvolupament. Aquesta tendència s'ha tornat a fer evident en el First High-Level Meeting of the Global Partnership for Effective Development Co-operation: Building Towards an Inclusive Post-2015 Development Agenda, celebrat el passat mes d'abril a Mèxic, que va posar novament l'èmfasi en el paper del sector privat en el desenvolupament. També es va fer palès en el II Fòrum Mundial de Desenvolupament Local celebrat recentment a Iguazú, on es va emfatitzar que el Desenvolupament Econòmic Local (DEL) és un procés en el qual els diferents sectors (públic, privat i no governamental) s'articulen per, col·lectivament, crear millors condicions per al creixement i la generació d'ocupació, en un enfocament que es sustenta, principalment, en el teixit de PIMES d'ambdues bandes. Aquí, de nou, la participació públic-privada en l'agenda internacional es fa imprescindible convertint de facto l'empresa en un nou actor en l'arquitectura de l'ajuda i atorgant-li responsabilitats en qüestions que afecten la governança mundial.

La col·laboració en la innovació (co-innovació) social, on actors públics i privats responen als reptes del desenvolupament a través d'aliances de diferents tipus, és un model sobre el qual s'ha de construir una política de cooperació al desenvolupament de referència que permeti crear noves formes de relació i de governar la pròpia política per al desenvolupament, visibilitzant i empoderant nous actors socials i econòmics. La innovació social és capaç d'enfortir noves capacitats en el conjunt d'actors i optimitzar recursos, sobretot, en la intersecció dels diferents sectors. Definir i incorporar la innovació social com a un component més d'una política pública no està, però, exempt de dificultats. Es tracta, de fet, d'un terme relativament recent les característiques del qual, a més a més, varien en funció del context i de l'actor que en faci ús. No obstant això, es poden destacar dues característiques essencials de la innovació social: en primer lloc, la novetat i l'efectivitat de la idea quan aquesta s'implementa i, en segon lloc, la seva orientació cap a la solució d'un problema social que genera un bé comú en lloc d'un valor individual. En altres paraules, la innovació social pretén aportar solucions als grans reptes als quals s'enfronta la societat i augmenta, en paral·lel, la capacitat d'aquesta (i dels seus actors) per actuar al generar relacions i col·laboracions més efectives. La co-innovació augmenta de manera determinant el potencial de les societats per respondre de manera realista a les necessitats socials mobilitzant el component més innovador i els millors recursos i capacitats de cadascun dels actors.

En paral·lel, el sector empresarial no és aliè a aquestes noves expectatives i demandes socials del que és objecte i ha multiplicat, en les últimes dècades, la seva aposta per polítiques que inclouen objectius socials sota el paraigua de la Responsabilitat Social empresarial (RSE), de la sostenibilitat o, més recentment, del concepte de "Valor compartit" (shared value). Els negocis orientats a la Base de la Piràmide (BoP, per les seves sigles en anglès), els negocis inclusius, són, per exemple, una manifestació d'aquest plantejament que està impregnant i quallant a les empreses. Aquest canvi de paradigma, que té a veure amb la inclusió d'aspectes socials (vinculats principalment a drets humans i desenvolupament) i/o mediambientals, a l'estratègia de negoci, comporta la idea de valoritzar i visibilitzar les aportacions de l'empresa a la societat.

La cooperació al desenvolupament constitueix l'àmbit més consolidat de l'acció exterior de la Generalitat, amb una llei pròpia, un ferm compromís parlamentari, instruments de planificació i òrgans de coordinació, assessorament i participació que permeten parlar amb propietat d'una política pública específica.

La diplomàcia pública, a més de ser un pilar essencial de l'acció exterior, està molt relacionada amb la visibilitat de la cooperació i la seva acceptació internacional com a model de referència que han assolit alguns països.

Malgrat no hi ha un acord sobre la definició del terme diplomàcia pública, que tradicionalment s'ha entès com l'instrument pel qual un país sobirà es comunica amb públics d'altres països per tal d'influir les audiències i per tal de promoure els interessos nacionals i avançar en els objectius de la política exterior, el concepte de nova diplomàcia pública és més ampli que aquella que té com a base una activitat exclusiva dels Estats sobirans. Aquesta definició més àmplia inclou les tendències emergents en les relacions internacionals dels actors no-estats, entre els quals es troben les organitzacions supranacionals, els actors sub-estats, les organitzacions no governamentals (ONGs) i les empreses privades amb prestigi en la política internacional. En la nova diplomàcia pública, la democratització de la informació mitjançant les tecnologies de la informació i la comunicació és una nova força que ha empoderat els actors no estats, els ha elevat en el seu paper i els ha donat legitimitat en la política internacional. La nova diplomàcia pública té lloc en un sistema de relacions amb benefici mutu que ja no té l'Estat com a centre (d'actuació) sinó que esta compostat de múltiples actors i xarxes que operen en un entorn global de nous temes i contextos. Quelcom a tenir en compte en especial en l'àmbit de la diplomàcia pública a Catalunya, on les institucions de la Generalitat de Catalunya es poden veure a la vegada com a actors sub-estats propis de la nova diplomàcia pública i com a subjectes de l'acció exterior més propis de la diplomàcia pública tradicional.

Una nova visió de la diplomàcia pública amb nous actors i nous instruments de comunicació i un nou model de cooperació que aposta per la cerca de "l'actor òptim" i la pràctica de la co-innovació social entre els actors implicats són elements indispensables per repensar l'estratègia de l'acció exterior.

